

Universiteit Utrecht

De invloed van scheiding op de sociaal economische status van kinderen

Abstract

Op basis van de Nederlandse Levensloopstudie is onderzocht of de effecten van scheiding op de sociaal economische status van kinderen verschillen voor kinderen van hoog- en laagopgeleide ouders. In het onderzoek is sociaal economische status gemeten door het opleidingsniveau van de kinderen en wordt verwacht dat scheiding als stressvolle gebeurtenis een negatief effect heeft op het opleidingsniveau. Het opleidingsniveau van de ouders daarentegen wordt gezien als een positieve invloed op het opleidingsniveau van de kinderen. Daarbij is de verwachting dat hoger opgeleide ouders effecten van scheiding beter kunnen compenseren, waardoor de sociaal economische status van de kinderen minder wordt aangetast. Uit de resultaten komt naar voren dat naarmate het opleidingsniveau van de ouder toeneemt, des te hoger het opleidingsniveau van het kind. Hoger opgeleide ouders kunnen daarnaast de effecten van scheiding beter afzwakken dan lager opgeleide ouders.

Auteur:

Vera van Beers, 5641519

Geschreven met:

Tessa van Asten, 5714257

Begeleider:

dr. Jornt Mandemakers

Tweede beoordelaar:

prof. dr. Arnout van de Rijt

Bachelorscriptie sociologie

Universiteit Utrecht, juni 2018

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Theoretisch kader	5
Methoden	11
Resultaten.....	15
Conclusie & discussie	19
Literatuurlijst.....	22
Bijlagen	25
Syntax	25
Interactiefiguren	37
Logboek.....	42

Inleiding

In Nederland zijn jaarlijks ongeveer 70.000 thuiswonende kinderen betrokken bij het uit elkaar gaan van hun ouders. Dit betreft zowel samenwonende als getrouwde ouders (NRC, 2018). Deze thuiswonende kinderen worden in een belangrijke levensfase geconfronteerd met veranderingen in de gezinssamenstelling. Die veranderingen hebben, zo weten we uit de onderzoeksliteratuur, verschillende effecten onder andere op hun schoolprestaties. Dat effect leidt ertoe dat hun opleidingsniveau lager wordt. Het opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor de toekomstige sociaal economische status van kinderen (Featherman en Hauser, 1978). En dus heeft het uit elkaar gaan van ouders grote gevolgen voor de uiteindelijke sociaal economische status van hun kind.

Sinds 1950 spreekt men van een tweede demografische transitie in de Westerse wereld. Deze transitie heeft voor een aantal verschuivingen in de maatschappij gezorgd. Zo zorgde de komst van de anticonceptie pil en de seksuele revolutie ervoor dat men seks meer los ging zien van het huwelijk en voortplanting. Deze ontwikkeling veranderde tevens opvattingen over relatievorming en daarmee ook gezinssamenstellingen. Een sterke toename in het aantal echtscheidingen was mede het gevolg. (Lesthaeghe, 2010). Ook in Nederland is dit het geval. In 1950 was 0,7% van de totale bevolking gescheiden tegenover 7,6% in 2017 (CBS, 2017).

Veranderende samenstellingen van gezinnen beïnvloeden de sociaal economische status (SES) van kinderen op verschillende manieren (McLanahan et al., 2013). Het schoolniveau van kinderen waarvan de ouders gescheiden zijn is vaak lager en de schooluitval hoger (Bernardi en Boertien, 2016). Een achterliggend mechanisme dat veel genoemd wordt in de literatuur is de intergenerationele transmissie. Dit mechanisme stelt dat hoger opgeleide ouders vaker hoger opgeleide kinderen hebben in vergelijking met lager opgeleide ouders. De achterliggende gedachte is dat hoger opgeleide ouders meer tijd en geld in hun kinderen kunnen investeren dan lager opgeleide ouders. Hierdoor zijn kinderen beter voorbereid op het schoolsysteem. Verder mag niet onbenoemd blijven dat de genen van hoger opgeleiden doorgegeven worden aan de kinderen. Dus ook de betere genen zouden als verklaring voor het verschil in opleidingsniveau van kinderen gezien kunnen worden. Voor kinderen met gescheiden ouders geldt dat zij vaak bij

één ouder wonen waardoor het contact met de andere ouder afneemt. Buiten het contact kunnen kinderen soms niet langer profiteren van het inkomen van beide ouders. Dit betekent dat zij minder toegang krijgen tot hulpbronnen, wat zorgt voor een daling in de intergenerationele transmissie met als resultaat een lager opleidingsniveau voor kinderen (McLanahan en Bumpass, 1988).

Een ander sociaal fenomeen dat zich ontwikkeld heeft tijdens de tweede demografische transitie is de toename in het gemiddelde opleidingsniveau. Tevens hebben vrouwen sinds de jaren '60 meer toegang tot hoger onderwijs (Lesthaeghe, 2010). Hierdoor zijn vrouwen onafhankelijker geworden van de man. Verder heeft dit als gevolg dat meer kinderen opgroeien in een gezin met twee hoogopgeleide ouders in plaats van één. Dit zorgt ervoor dat zowel het inkomen als het sociaal kapitaal binnen een gezin toe neemt. Mensen met een hogere opleiding hebben vaak meer toegang tot hulpbronnen dan lager opgeleiden. Met deze hulpbronnen kunnen ouders de sociaal economische positie van kinderen verbeteren (Bernardi en Radl, 2014). De toename van het opleidingsniveau van moeders kan op die manier indirect zorgen voor een toename in hulpbronnen voor de kinderen.

Er is veel onderzoek gedaan naar de invloed van scheiding op kinderen aan de hand van Amerikaanse data (McLanahan et al., 2013). Er is echter geringe informatie over de invloeden van scheiding van ouders op de sociaal economische status van Nederlandse kinderen. Verder wordt er in bestaande onderzoeken vooral gekeken naar de negatieve gevolgen van scheiding voor de kinderen, terwijl de eventuele verzachtende werking van sociale veranderingen op deze negatieve effecten onderbelicht is gebleven. Bijvoorbeeld het feit dat steeds meer vrouwen hoogopgeleid zijn of de verbeterde instituties die de zelfstandigheid van de moeder helpen garanderen (Bucx, 2011).

In bestaand wetenschappelijk onderzoek is gekeken naar de factoren die de effecten van scheiding op kinderen beïnvloeden (Amato, 1991). Echter lijkt er enige onenigheid te zijn over de vraag of het hebben van hoogopgeleide ouders de negatieve effecten van scheiding verzwakt. Tevens is er op dit gebied nog niet eerder Nederlands onderzoek gedaan. Met deze opgedane kennis is het van belang om meer inzicht te verkrijgen in de verschillen van effecten van

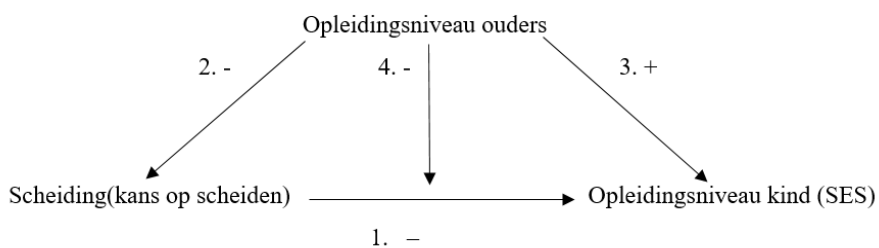
scheiding op kinderen voor hoogopgeleide en laagopgeleide ouders in Nederland. Op basis van het bovenstaande is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

“In hoeverre verschillen de gevolgen van scheiding op sociaal economische status van kinderen van hoogopgeleide ouders in verhouding tot kinderen van laagopgeleide ouders?”

Theoretisch kader

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is het van belang om eerst drie achterliggende relaties te analyseren. In figuur 1 worden de relaties weergegeven. Pijl 1, 3 en 4 geven de hypothesen weer. De eerste pijl gaat over het effect van scheiding op de schoolprestaties van kinderen. De tweede pijl wordt meegenomen in het onderzoek om te controleren voor het effect van opleidingsniveau op de scheidingskans. De derde pijl is het effect van opleidingsniveau van de ouders op het opleidingsniveau van het kind. Ten slotte geeft de vierde pijl de belangrijkste relatie weer, in hoeverre het opleidingsniveau van de ouders de (nadelige) effecten van scheiding voor de kinderen kan verzwakken. Deze relaties zullen hieronder worden toegelicht.

Figuur 1.

Effecten van scheiding op opleidingsniveau kind

Amato (2000) beargumenteert dat scheiding een stressvolle gebeurtenis is die van invloed is op het welzijn van volwassenen en kinderen. De effecten van scheiding en het herstellen van een scheiding noemt hij het ‘*divorce-stress-adjustment*’ perspectief. Scheiden kan gezien worden als een langdurig proces dat al begint in de periode dat de ouders nog samen zijn en pas jaren na afronding van de scheiding eindigt. Dit proces zorgt voor stress in het hele gezin wat weer van invloed is op de emotionele gesteldheid, gezondheid en het gedrag van de kinderen. Deze

gevolgen hebben een negatief effect hebben op de schoolprestaties van de kinderen (Amato, 2000)

Naast het bovenstaande zijn er twee andere verklaringen voor het negatieve effect van scheiding op de schoolprestaties van kinderen. Ten eerste noemen zij het *crisis model* wat veel weg heeft van het ‘*divorce-stress-adjustment*’ perspectief van Amato (2000). Dit model stelt dat verstoorde sociale relaties in een gezin die zijn ontstaan door de scheiding zorgen voor stress en gedragsproblemen (Jonsson & Gähler, 1997). Een tweede verklaring is dat de afwezigheid van een ouder een belangrijke rol speelt in de dalende schoolprestaties van de kinderen. Een gezin met één ouder mist de hulpbronnen die worden ingebracht door tweede ouder. Voor deze tweede verklaring spelen drie mechanismen een rol. Een eerste mechanisme kan zijn dat ouders na een scheiding vaak meer werken. Dit vanwege het feit dat ze geen gezamenlijk inkomen meer hebben. Deze toename in werkuren gaat ten koste van de tijd die de ouders aan hun kinderen besteden. Tevens houden ze door de langere werkdagen minder energie over voor de opvoeding van de kinderen. De afname in tijd die ouders spenderen met hun kinderen en de verminderde aandacht en energie voor de opvoeding heeft een negatief effect op het academisch resultaat van de kinderen (Jonsson & Gähler, 1997).

Een tweede mechanisme gaat ervan uit dat een huishouden wellicht minder streeft naar hogere educatie wanneer de hoogst opgeleide ouder het huis verlaat. Een kind krijgt hierdoor wellicht minder hulp bij huiswerk en ervaart minder druk om goed te presteren op school. Dit wordt ook wel de neerwaartse mobiliteit verklaring genoemd (Jonsson & Gähler, 1997).

Een laatste mechanisme beschrijft dat door er scheiding hulpbronnen ontbreken, zoals het inkomen. In het merendeel van de scheidingen is het de vader die het gezin verlaat. Aangezien de vaders meestal de kostwinners zijn, komt de moeder voor een economische tegenslag te staan. Deze afname in inkomsten kan ervoor zorgen dat er niet langer genoeg geld is voor eventuele extra schoolkosten, zoals voor bijles. Op deze manier heeft het verminderde inkomen een negatief effect op het uiteindelijke opleidingsniveau van het kind (Jonsson & Gähler, 1997).

Gebaseerd op de bevindingen in de literatuur is de volgende hypothese geformuleerd:

Hypothese 1: Scheiding heeft een negatief effect op het opleidingsniveau van de kinderen.

Effect opleidingsniveau ouders op opleidingsniveau kind

Ouders kunnen op verschillende manieren invloed hebben op het opleidingsniveau van hun kinderen, bijvoorbeeld door ze te ondersteunen met financiële, sociale of culturele middelen. Daarnaast is de mate van betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kinderen van invloed op de schoolprestaties. De betrokkenheid van ouders is groter bij hoger opgeleide ouders. Zo maken zij onder anderen meer tijd vrij om met leraren de voortgang van hun kinderen te bespreken. Naast een grotere betrokkenheid hebben hoger opgeleide ouders in verhouding meer materiële bronnen ter beschikking om te investeren in hun kinderen. (Lareau, 1987).

In het Nederlandse schoolsysteem kan het verschil in beschikbare financiële middelen geen verklaring zijn voor een verschil in schoolprestaties, aangezien het onderwijs grotendeels vanuit de overheid gefinancierd wordt (De Graaf et al, 2000). Daarnaast blijkt dat het opleidingsniveau van de ouders belangrijker is voor de schoolprestaties van het kind dan hun beroepsstatus (Korupp et al., 2002). Buis (2012) beargumenteert daarentegen dat ouders met een hogere beroepsstatus meer financiële middelen hebben om hun kinderen een ruimte te geven om te studeren of te ondersteunen met bijles.

Het verschil in cultureel kapitaal kan in het huidige Nederlandse schoolsysteem een betere verklaring zijn voor de verschillen in schoolprestaties (DiMaggio en Mohr, 1985; De Graaf et al., 2000; Buis, 2012). DiMaggio en Mohr (1985) vonden een positieve relatie tussen het cultureel kapitaal van de ouders en de schoolprestaties van kinderen. Hoger opgeleide ouders hebben over het algemeen meer cultureel kapitaal dan lager opgeleide ouders. Hierdoor hebben zij ook meer kapitaal beschikbaar om in positieve zin in de opvoeding en de opleiding van het kind te stoppen.

De Graaf et al. (2000) zien taal en cognitieve vaardigheden als cultureel kapitaal waarbij het beheersen van die vaardigheden van belang is voor de schoolprestaties. Het doorgeven van deze belangrijke vaardigheden kan onder andere door kinderen voor te lezen. De auteurs tonen aan dat voorgelezen worden een positief effect heeft op de schoolprestaties van kinderen. Tevens lezen hoger opgeleide ouders vaker voor dan lager opgeleide ouders (De Graaf et al, 2000).

Kinderen nemen normen, waarden en gedrag over van ouders. Dit fenomeen noemt men socialisatie. Anderson en Evans (1976) hebben de relatie tussen socialisatie in een familie en de

prestaties van kinderen op school onderzocht. Zij vonden dat het opleidingsniveau van de vader van invloed is op de socialisatie. Zodra het opleidingsniveau hoger is dan verandert de socialisatie. Zo wordt bijvoorbeeld de opvoeding autonomer, wat zorgt voor een groter verantwoordelijkheidsgevoel. Dit heeft weer een positief effect op de schoolprestaties.

Aan de hand van de literatuur is de volgende hypothese opgesteld:

Hypothese 2: Het opleidingsniveau van de ouders heeft een positief effect op het opleidingsniveau van de kinderen.

Involed van opleidingsniveau op scheidingskans

Om de andere pijlen uit figuur 1 te kunnen verklaren en een vertekend beeld te vermijden wordt gecontroleerd voor het verband tussen opleidingsniveau en de kans op scheiden. De kans dat een kind te maken krijgt met een scheiding van zijn/haar ouders is afhankelijk van een aantal factoren, waaronder het opleidingsniveau van de ouders. Lager opgeleiden hebben een grotere kans om te scheiden dan hoger opgeleiden (Goode,1993; de Graaf en Kalmijn, 2006; Hoem, 1997).

Over de mechanismen achter het negatieve effect van het opleidingsniveau op de kans om te scheiden bestaat in de wetenschappelijke literatuur nog veel debat. Volgens De Graaf en Kalmijn (2006) is een van de redenen voor het feit dat hoger opgeleiden minder vaak scheiden, dat zij minder vaak voor het huwelijk kiezen in vergelijking met lager opgeleiden. Hierdoor scheiden zij ook minder. Hoem (1997) stelt dat het negatieve effect wordt veroorzaakt door de veranderde norm tegenover scheiden. Dit sluit aan bij het idee van Goode (1993) over sociale diffusie. Scheiden werd eerst gezien als normoverschrijdend gedrag. Dit zou betekenen dat alleen een kleine groep, met de juiste middelen, in staat was om te scheiden. Naarmate scheiden meer geaccepteerd was, werd het makkelijker om te scheiden. Hierdoor werd het voor groepen met beperkte middelen (lager opgeleiden) mogelijk om te scheiden (Thornton en Young-DeMarco, 2001; Amato en Hohmann-Marriott, 2007). Jonsson en Gähler (1997) hebben onderzoek gedaan naar de kans op scheiden in Zweden en verwachten dat het door de sociale zekerheid makkelijker is geworden voor lager opgeleide vrouwen om de stap naar scheiding te zetten. Voor Nederland

kan hetzelfde effect verwacht worden, omdat vrouwen door grote sociale zekerheid onafhankelijker zijn geworden van de partner (Fokkema en Liefbroer, 1999).

Op basis van bovenstaande bevindingen wordt gecontroleerd voor de mogelijke invloed van het opleidingsniveau op scheiden.

Moderatie-effect

Scheiding kan ervoor zorgen dat kinderen meer stress ervaren en daardoor minder goed presteren op school dan kinderen van ouders die nog samen zijn (Astone en McLanahan, 1991; Amato, 2000; Jonsson en Gähler, 2007; Martin, 2012).

Eerder is in de onderzoeksvraag verondersteld dat de invloed van scheiding op de SES van kinderen verschilt voor kinderen van hoog- en laagopgeleide ouders. De *compensatory class* hypothese van Grätz (2015) beargumenteerd dat ouders met een hoger opleidingsniveau meer middelen hebben om de effecten van scheiding te compenseren. Dit heeft hij onderzocht onder 766 families in Duitsland. In zijn onderzoek heeft hij het opleidingsniveau van de ouders opgedeeld in ‘laag’ en ‘hoog’. Hierna heeft hij deze groepen vergeleken met de hoogst genoten opleiding van het kind op het moment dat het 16 jaar was. Aan de hand van de bevindingen heeft hij vervolgens een vergelijking gemaakt tussen kinderen van gescheiden ouders en kinderen waarvan de ouders nog bij elkaar zijn. De resultaten van het onderzoek bevestigen de *compensatory class* hypothese. Grätz (2015) heeft een algemeen effect gevonden, hieronder zal gekeken worden of het effect verschilt voor moeders en vaders met een hoog opleidingsniveau.

Uit het onderzoek van Fischer (2007) komt echter naar voren dat alleen hoger opgeleide moeders in staat zijn om te compenseren voor de negatieve effecten. Na een scheiding verlaat doorgaans één ouder het gezin, in het merendeel van de scheidingen is dit de vader. Dit betekent meestal dat de bronnen van de hoger opgeleide ouder wegvallen, waardoor deze niet kan bijdragen aan de compensatie (Fischer, 2007). Uit onderzoek van Mandemakers en Kalmijn (2014) blijkt dat het opleidingsniveau van de moeder geen verzwakkend effect heeft op de gevolgen van scheiding voor het opleidingsniveau van het kind. Het opleidingsniveau van de vader, daarentegen, heeft wel een effect. Kinderen met een hoger opgeleide vader ervaren namelijk minder negatieve gevolgen van scheiding met het oog op hun opleidingsniveau. Een opvallende uitkomst van het onderzoek is dat het voor het uiteindelijke opleidingsniveau van het

kind van groter belang is, dat het van beide ouders genoeg aandacht blijft krijgen. Een voorbeeld hiervan is voorgelezen worden door de ouders, zowel voor als na de scheiding. (Mandemakers & Kalmijn, 2014)

Bernardi en Radl (2014) komen tot geheel andere conclusies. In hun onderzoek stellen zij dat juist de kinderen met hoogopgeleide ouders meer negatieve effecten ervaren van de scheiding. Uit het onderzoek van Bernardi en Radl (2014) kwam naar voren dat kinderen met hoger opgeleide ouders, na een scheiding gemiddeld 12 procentpunten zakten op de kans om een universitaire diploma te behalen. Echter stellen Bernardi en Radl dat dit relatief gezien moet worden. Kinderen van hoger opgeleide ouders hebben namelijk meer te verliezen na scheiding dan kinderen van lager opgeleide ouders. Zoals eerder benoemd wordt er van kinderen met hoger opgeleide ouders wellicht meer verwacht qua opleiding dan kinderen van lager opgeleide ouders. Hierdoor is het verschil minder goed merkbaar bij kinderen met lager opgeleide ouders.

De Graaf en Kalmijn (2006) beargumenteren dat hoger opgeleide ouders de negatieve effecten van scheiden kunnen beperken voor hun kinderen met behulp van hun grotere sociaal kapitaal. Aangezien lager opgeleiden in het algemeen over minder sociaal kapitaal beschikken, kunnen zij deze compensatie vaak niet bieden.

In de bestaande literatuur wordt unaniem gesteld dat het opleidingsniveau van de ouders een modererend effect heeft op de gevolgen van een scheiding voor de SES van het kind. Diezelfde literatuur blijft echter verdeeld over de vraag of dit effect positief of negatief is en of het effect voor zowel de moeder als de vader geldt. Met deze opgedane kennis zijn de volgende hypothesen geformuleerd:

H3: Het opleidingsniveau van de ouders verzwakt het effect van scheiding op het opleidingsniveau van de kinderen.

H3A: Het opleidingsniveau van de moeder verzwakt het effect van scheiding op het opleidingsniveau van de kinderen.

H3b: Het opleidingsniveau van de vader verzwakt het effect van scheiding op het opleidingsniveau van de kinderen.

Methoden

De data die is gebruikt ter toetsing van de hypothesen zijn afkomstig uit de Nederlandse Levensloopstudie (NELLS). Deze studie heeft onderzoek gedaan naar de drie hoofdthema's in de sociologie: cohesie, ongelijkheid en cultuur. Daarnaast bevat de NELLS informatie over onder andere de achtergrond (familie) van een respondent. Voor de studie zijn verschillende bevolkingsgroepen ondervraagd, waarbij de focus ligt op Turkse, Marokkaanse en autochtone Nederlanders. NELLS is een panelstudie bestaande uit twee waves. De data van de eerste wave (N=5312) zijn verzameld in 2009 en voor de tweede wave (N=2829) in 2013. De respondenten zijn geselecteerd door middel van een steekproef op basis van bevolkingsregisters van gemeenten. Na de eerste wave zijn de respondenten uitgenodigd om deel te nemen aan de tweede wave. De respondenten zijn op twee manieren bevraagd, namelijk middels een face to face interview en een vragenlijst die zij zelf konden invullen op papier of via internet. De respons van de eerste wave is 52 % en van de tweede wave 75%. De leeftijden van de respondenten liggen tussen de 14-50 jaar (Tolsma et al, 2014).

Variabelen

In het NELLS onderzoek is onder andere informatie verzameld over de ouders van de respondent. Om die reden wordt de respondent in dit onderzoek beschouwd als het 'kind'. Om de hypothesen te kunnen toetsen zijn de volgende variabelen nodig: opleidingsniveau kind, scheiding (van de ouders) en opleidingsniveau ouders.

Om het opleidingsniveau van de respondent te meten is een nieuwe variabele gemaakt met de hoogst voltooide opleiding en/of huidige opleiding. In de vragenlijst is gebruik gemaakt van routevragen. Eerst wordt de respondent gevraagd of hij/zij momenteel dagonderwijs volgt. Zo ja, dan wordt de huidige opleiding meegenomen als opleidingsniveau. Wanneer de respondent geen dagonderwijs meer volgt wordt hij/zij doorverwezen naar de vraag waar moeten worden aangegeven wat het hoogst voltooide opleidingsniveau is. Deze vragen zijn omgezet in een variabele, waarin de opleiding meetbaar is gemaakt door het aantal jaren dat een respondent educatie gehad heeft (De Graaf et al., 2000). De categorieën zijn van 8 tot 22 jaar, waar 8 jaar de lagere school omvat en 22 verwijst naar het behalen van een PHD. Als de respondent in de

tweede wave een hoger opleidingsniveau heeft dan in de eerste wave, wordt het opleidingsniveau uit de tweede wave gebruikt.

Naar eventuele scheiding van de ouders is als volgt gevraagd: “zijn uw (biologische) ouders ooit van elkaar gescheiden (of uit elkaar gegaan)?” met als antwoordopties (1) ‘ja’, (2) ‘nee’ en (3) ‘weet ik niet’. De variabele ‘scheiding’ is omgezet naar een dichotome variabele met de opties (0) ‘nee’ en (1) ‘ja’, ‘weet ik niet’ is op missing gezet.

De verwachting is dat het opleidingsniveau van de moeder en vader sterk samenhangt waardoor er kans is op multicollineariteit in de analyse. Om die reden zal in dit onderzoek het opleidingsniveau van de ouders gemeten worden aan de hand van 3 variabelen: ouders, moeder en de vader. Het opleidingsniveau van de ouders zal gemeten worden door het opleidingsniveau van de moeder en vader op te tellen. Het opleidingsniveau van de moeder en de vader wordt aan de hand van de volgende vraag gemeten: “Wat is de hoogst voltooide opleiding van uw moeder/vader (hoogste opleiding)? Als uw moeder/vader in het buitenland onderwijs heeft gevolgd, neem dan het Nederlandse niveau dat er het meest op lijkt.”. De variabele is ordinaal met 10 antwoordcategorieën van (1) ‘lagere school niet afgemaakt of niet gevolgd’ tot (8) ‘universiteit’. Verder is er een ‘weet ik niet’ optie en een ‘buitenlandse opleiding niet in te delen, namelijk...’ optie. Beide zijn op missing gezet. De variabelen zijn omgezet naar het aantal jaren educatie, met categorieën van 4 tot 18 jaar. Hier staat 4 jaar voor de ouders die geen lagere school hebben gevolgd of niet hebben voltooid terwijl 18 jaar staat voor de ouders die een universitaire opleiding hebben afgerond (De Graaf et al., 2000).

Om het modererende effect van het opleidingsniveau van de moeder en de vader te kunnen toetsen zijn er twee interactievariabelen gecreëerd. Deze is gemaakt door de variabelen voor het opleidingsniveau van de moeder en de vader te vermenigvuldigen met de variabele scheiding.

In dit onderzoek wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en etniciteit. De variabele ‘geslacht’ is gemeten als (1) ‘man’ en (2) ‘vrouw’. In dit onderzoek is geslacht omgezet naar (0) ‘vrouw’ en (1) ‘man’. Voor de variabele ‘leeftijd’ is uitgegaan van de gerapporteerde leeftijd in wave 1. Voor de respondenten die hebben deelgenomen aan wave 2, is de leeftijd uit wave 2 meegenomen. Verder is ervoor gekozen om de jongeren onder 25 jaar ook mee te nemen,

aangezien er in die leeftijdscategorie al een onderscheid in opleidingsniveau mogelijk is (De Graaf et al, 2000).

De variabele ‘ etniciteit’ is gemeten aan de hand van de vraag waar de respondent geboren is. De antwoordcategorieën zijn (1) ‘Marokkaanse’, (2) ‘Turks’, (3) ‘Niet-Westers’, (4) ‘Westers’ en (5) ‘Nederlands’. Deze variabele is omgezet in dummies voor iedere etniciteit. In de analyse zal onderscheid gemaakt worden tussen Nederlands en niet-Nederlands, dit op basis van de verwachting dat mensen met een Nederlandse afkomst vaker scheiden dan mensen met een andere achtergrond (Lesthaeghe 2010).

Al doende is de omvang van de steekproef veranderd: van N=5312 naar N=4212. Het verschil is, voornamelijk veroorzaakt door het aantal missende waarden op het opleidingsniveau van de ouders. Van de respondenten hebben N=3640 (86%) geen gescheiden ouders en N=572 (14%) wel gescheiden ouders.

Beschrijvende analyses

Zoals te zien is in tabel 1, hebben de respondenten gemiddeld 15 jaar educatie gehad. Dit staat gelijk aan afronding van het middelbaar onderwijs of begonnen zijn aan een mbo opleiding. In de tabel is een verschil zichtbaar tussen het opleidingsniveau van kinderen van gescheiden ouders (M=15,43) en het opleidingsniveau van kinderen waarvan de ouders niet gescheiden zijn (M=15,29). Dit verschil is niet significant ($t(4210) = -1,124$; $p=0,261$) en dus van geen betekenis.

De vaders van de respondenten (M=11,62) zijn gemiddeld hoger opgeleid dan de moeders (M=10,41). Dit verschil is significant ($t(4211) = -22,74$; $p < 0,001$). Er bestaat tevens een verschil tussen het opleidingsniveau van gescheiden ouders en van niet gescheiden ouders. Gescheiden moeders (M=11,73) zijn hoger opgeleid dan niet gescheiden moeders (M=10,20), wat is getest met een t-toets ($t(777,3) = -7,671$; $p < 0,001$). Hetzelfde geldt voor de vaders ($t(797,5) = -4,481$; $p < 0,001$); gescheiden vaders (M=12,39) zijn hoger opgeleid dan niet gescheiden vaders (M=11,50). Zoals verwacht bestaat er een verschil tussen de verschillende etniciteiten ten aanzien van het aantal scheidingen dat plaatsvindt ($\chi^2 = 110,83$; $p < 0,001$). Er is een relatie tussen etniciteit en kans op scheiden. Het blijkt dat mensen met een Marokkaanse of Turkse achtergrond minder scheiden dan mensen met een Nederlandse, westerse of niet-westerse afkomst.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken

	Gehele steekproef (N= 4212)				Niet gescheiden ouders (N=3640)				Gescheiden ouders (N=572)			
	Min.	Max.	Gem.	St.d.	Min.	Max.	Gem.	St.d.	Min.	Max.	Gem.	St.d.
Geslacht	0	1	0,47		0	1	0,48		0	1	0,44	
Leeftijd	14	50	33,60	9,35	14	50	33,86	9,28	14	50	31,92	9,63
Etniciteit												
Marokkaans	0	1	0,19		0	1	0,20		0	1	0,12	
Turks	0	1	0,21		0	1	0,21		0	1	0,17	
Niet-westers	0	1	0,03		0	1	0,03		0	1	0,08	
Westers	0	1	0,04		0	1	0,04		0	1	0,08	
Nederlands	0	1	0,52		0	1	0,52		0	1	0,53	
Scheiding	0	1	0,14									
Opleidingsniveau respondent	8	22	15,31	2,74	8	22	15,29	2,76	8	22	15,43	2,62
Opleidingsniveau moeder	4	18	10,41	4,59	4	18	10,20	4,58	4	18	11,73	4,41
Opleidingsniveau vader	4	18	11,62	4,67	4	18	11,50	4,71	4	18	12,39	4,34

Analyse strategie

Aangezien er een richting verwacht wordt is ervoor gekozen om regressieanalyses uit te voeren in dit onderzoek (N=4212). Aan de hand van drie regressiemodellen worden de hypothesen getoetst. In model 1 worden alle controlevariabelen opgenomen in combinatie met de variabelen 'scheiding' en 'het opleidingsniveau van de ouders'. Zoals verwacht blijkt dat het opleidingsniveau van de ouders onderling sterk correleert ($r=0,719$; $p<0,001$), waardoor er multicollineariteit ontstaat in de analyse. Dit is van invloed op de betrouwbaarheid van de analyse. Om die reden worden de ouders apart meegenomen in de regressies. Model 2 bevat naast de analyse genoemd in model 1, tevens de moderatie van het opleidingsniveau van moeder op het effect van scheiden op het opleidingsniveau van het kind. Tenslotte geeft model 3 de moderatie van het opleidingsniveau van de vader weer. Met behulp van het computerprogramma SPSS zijn de regressies uitgevoerd en samengevat in een tabel.

Resultaten

In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de resultaten van de regressies. In model 1 zijn alle controlevariabelen opgenomen en de eerste twee hypothesen getoetst. De tabel laat zien dat leeftijd, Turkse afkomst en het opleidingsniveau van zowel moeder als vader een significant effect hebben op het opleidingsniveau van het kind. Er is geen effect gevonden voor scheiding op het opleidingsniveau van het kind, wat betekent dat hypothese 1: "*Scheiding heeft een negatief effect op het opleidingsniveau van de kinderen.*" niet bevestigd wordt in dit onderzoek.

De opleidingsniveaus van de ouders hebben beiden een positief effect op het opleidingsniveau van de respondent. Ofwel, des te hoger het opleidingsniveau van de ouders, des te hoger het opleidingsniveau van het kind. Voor het opleidingsniveau van de moeder is dit effect kleiner ($b=0,107$; $t=7,699$; $p<0,001$) dan voor het opleidingsniveau van de vader ($b=0,116$; $t=9,500$; $p<0,001$). Met deze bevindingen wordt hypothese 2: "*het opleidingsniveau van de ouders heeft een positief effect op het opleidingsniveau van het kind.*" bevestigd.

Voor leeftijd geldt een negatief effect op het opleidingsniveau ($b=-0,011$; $t=-2,571$; $p=0,010$). Kortom, de oudere respondenten zijn lager opgeleid dan de jongere respondenten. Uit de resultaten blijkt dat er tevens een negatieve relatie bestaat tussen de Turkse etniciteit en het opleidingsniveau ($b=-0,611$; $t=-5,006$; $p<0,001$). Dit betekent dat respondenten met een Turkse

Tabel 2. Regressiemodellen voor opleidingsniveau kind: ongestandaardiseerde effecten, gestandaardiseerde effecten, significanties en standaardfouten.

	Model 1 (n=4212)			Model 2 (n=4212)			Model 3 (n=4212)		
	B	s.e	Beta	B	s.e	Beta	B	s.e	Beta
Intercept	13,473***	0,268		13,365***	0,272		13,348***	0,272	
Geslacht (ref = vrouw)	-0,128	0,078	-0,023	-0,125	0,078	-0,023	-0,129	0,077	-0,024
Leeftijd	-0,011*	0,004	-0,039	-0,011*	0,004	-0,037	-0,011*	0,004	-0,037
Etniciteit									
Marokkaans (ref= NL)	-0,127	0,136	-0,018	-0,107	0,136	-0,015	-0,111	0,136	-0,016
Turks (ref= NL)	-0,611***	0,122	-0,090	-0,598***	0,122	-0,089	-0,602***	0,122	-0,089
Niet Westers (ref= NL)	-0,366	0,215	-0,025	-0,343	0,215	-0,023	-0,337	0,215	-0,023
Westers (ref= NL)	0,179	0,197	0,013	0,194	0,197	0,014	0,193	0,197	0,014
Scheiding	-0,180	0,115	-0,023	0,552	0,317	0,069	0,683*	0,337	0,085
Opleidingsniveau moeder	0,107***	0,014	0,179	0,118***	0,015	0,197	0,106***	0,014	0,177
Opleidingsniveau vader	0,116***	0,012	0,197	0,114***	0,012	0,194	0,125***	0,013	0,214
Scheiding_opleidingsniveau moeder				-0,064*	0,026	-0,101			
Scheiding_opleidingsniveau vader							-0,070**	0,026	-0,116
R ²	0,162			0,163			0,164		

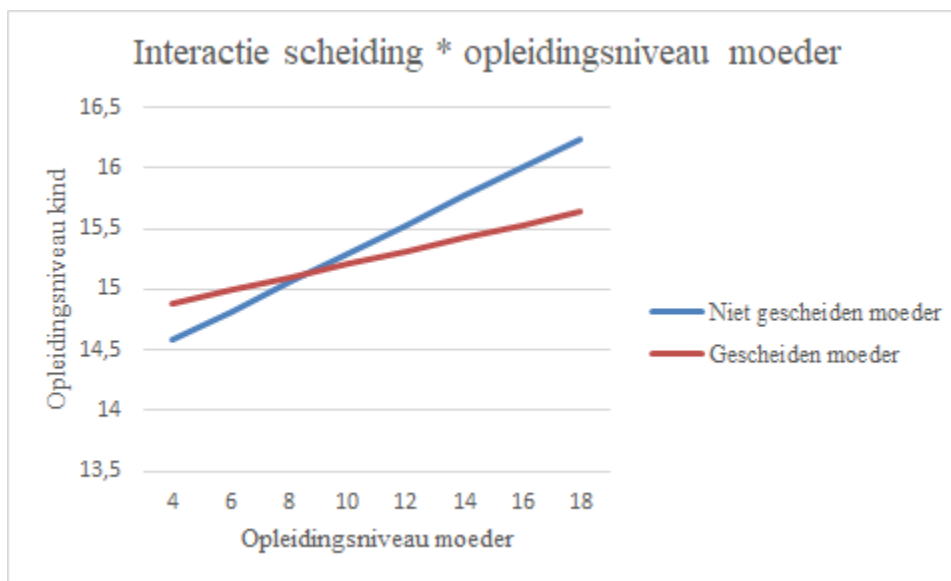
Noot. Afhankelijke variabele: opleidingsniveau respondent

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

etniciteit doorgaans lager opgeleid zijn. Het opleidingsniveau van de vader heeft in model 1 het grootste effect op het opleidingsniveau van het kind ($b^*=0,197$).

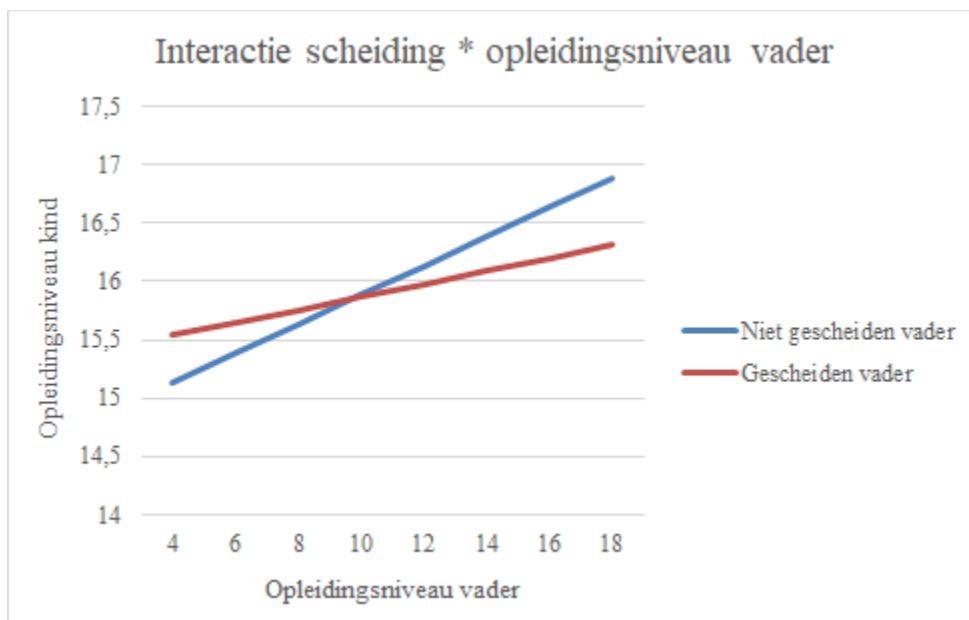
In model 2 wordt de moderatie van het opleidingsniveau van de moeder op het effect van scheiding op het opleidingsniveau van het kind toegevoegd. De resultaten laten zien dat er sprake is van een significant effect gevonden van ($b=-0,064$; $t=-2,483$; $p=0,013$). Het effect van scheiding op het opleidingsniveau van het kind verschilt voor hoger en lager opgeleide moeders. In figuur 2 is te zien dat kinderen met een hoogopgeleide gescheiden moeder een hoger opleidingsniveau hebben dan kinderen van laagopgeleide, gescheiden moeders ($-0,064 \times \text{opleidingsniveau moeder}$). Met deze bevindingen wordt hypothese 3A: “*het opleidingsniveau van de moeder verzwakt het effect van scheiding op het opleidingsniveau van het kind*” bevestigd. Door de toevoeging van het moderatie effect heeft het opleidingsniveau van de vader niet langer het grootste effect op het opleidingsniveau van het kind. Het opleidingsniveau van de moeder is namelijk van grotere invloed ($b^*=,197$).

Figuur 2. Interactie effect van opleidingsniveau van de moeder op de effecten van scheiding

In model 3 is het moderatie effect van het opleidingsniveau van de moeder weggehaald en de moderatie van het opleidingsniveau van de vader toegevoegd. De resultaten laten zien dat het effect van scheiding op het opleidingsniveau van het kind verschilt voor hoger en lager opgeleide vaders ($b= -0,070$; $t=-2,719$; $p=0,007$). In figuur 3 is te zien dat kinderen met een hoogopgeleide

gescheiden vader een hoger opleidingsniveau hebben dan kinderen van laagopgeleide, gescheiden vaders ($-0,070 \cdot \text{opleidingsniveau vader}$). Hierbij wordt hypothese 3B: “*het opleidingsniveau van de vader verzwakt het effect van scheiding op het opleidingsniveau van het kind*” bevestigd. Waar in model 1 en 2 geen effect te zien is van scheiding van de ouders op het opleidingsniveau van het kind, is er zodra het moderatie effect van het opleidingsniveau van de vader is toegevoegd wel een (positief) effect te zien ($b=0,683$; $t=2,023$; $p=0,043$). Verder is te zien dat door de toevoeging van het moderatie effect van het opleidingsniveau van de vader, nu wederom het opleidingsniveau van de vader het grootste effect heeft op het opleidingsniveau van het kind ($b^*=.214$).

Figuur 3. Interactie effect van opleidingsniveau van de vader op de effecten van scheiding

Uit de resultaten blijkt dat het effect van scheiding op het opleidingsniveau van het kind, verschilt tussen hoog- en laagopgeleide moeders en hoog- en laagopgeleide vaders. De bevindingen uit model 2 en 3 bevestigen hypothese 3: “*Het opleidingsniveau van de ouders verzwakt het effect van scheiding op het opleidingsniveau van de kinderen.*”. Voor de moeders is de verklaarde variantie ($R^2=0,163$) en voor de vaders ($R=0,164$). De verklaarde variantie van model 2 en 3 wijken af van model 1. Voor model 2 geldt ($R^2\text{change}= 0,001$; $F\text{-change}= 6,166$; $p=0,013$) en voor model 3 geldt ($R^2\text{change}= 0,001$; $F\text{-change}= 7,392$; $p=0,007$). Er blijkt dus een klein verschil te zijn in het effect van moeder en vader.

Conclusie en discussie

Op basis van de data van de Nederlandse Levensloopstudie (NELLS) is onderzocht of er mogelijke verschillen zijn voor de effecten van scheiding op de sociaal economische status (SES) van kinderen van hoog- en laagopgeleide ouders. Ongeveer 14% (572 respondenten) van de respondenten hebben gescheiden ouders.

In de bestaande literatuur (Goode, 1993; Hoem 1997) wordt gesteld dat laagopgeleide ouders meer scheiden. Uit de resultaten blijkt echter dat gescheiden ouders hoger opgeleid zijn dan niet gescheiden ouders.

Op basis van het *divorce-stress-adjustment* perspectief (Amato, 2000) en het crisis model (Jonsson & Gähler, 1997) werd verwacht dat door stress, verstoorde relaties binnen het gezin en het ontbreken van een ouder, scheiding een negatief effect heeft op het opleidingsniveau van kinderen. In dit onderzoek is er geen verschil gevonden in het opleidingsniveau van kinderen van gescheiden ouders en niet gescheiden ouders. Er is dus geen bewijs gevonden voor het *divorce-stress-adjustment* perspectief en het crisis model.

Er is bewijs gevonden voor de invloed van het opleidingsniveau van ouders op het opleidingsniveau van kinderen. Dit is namelijk van positieve invloed op de schoolprestaties van kinderen en daarmee de SES van kinderen. Dit ligt in lijn met de bewering dat in het Nederlandse onderwijssysteem cultureel kapitaal meer van belang is dan financieel kapitaal (De Graaf en Kraaykamp, 2000; DiMaggio en Mohr, 1985).

Naast het feit dat het opleidingsniveau van de ouders van positieve invloed is op het opleidingsniveau van het kind, werd verwacht dat hoger opgeleide ouders meer middelen hebben om de effecten van scheiding af te zwakken (Grätz, 2015; De Graaf en Kalmijn, 2006). In de wetenschap bestaat echter onenigheid over het effect en of beide ouders hetzelfde effect teweeg brengen. Fischer (2007) stelt dat alleen het opleidingsniveau van de moeder een compenserend effect heeft, terwijl Mandemakers en Kalmijn (2014) vinden dat het opleidingsniveau van de vader het meest van belang is. Bernardi en Radl (2014) daarentegen, stellen dat kinderen van hoger opgeleide ouders meer te verliezen hebben na een scheiding dan kinderen van lager opgeleide ouders. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat er een verschil bestaat tussen de effecten van scheiding op het opleidingsniveau van de kinderen van hoogopgeleide ouders, en het opleidingsniveau van de kinderen van laagopgeleide ouders. Hoger opgeleide ouders kunnen

de effecten beter compenseren, wat in lijn is met de bevindingen van Grätz (2015). In tegenstelling tot de literatuur is in dit onderzoek gevonden dat zowel het opleidingsniveau van de moeder als de vader de effecten van scheiding kunnen verminderen.

Met de bevindingen is een antwoord gevonden op de onderzoeksvraag “*In hoeverre verschillen de gevolgen van scheiding op sociaal economische status van kinderen van hoogopgeleide ouders in verhouding tot kinderen van laagopgeleide ouders?*”. Het verschil tussen hoog- en laagopgeleide ouders is dat hoogopgeleide ouders beter in staat zijn de gevolgen van scheiding af te zwakken dan laagopgeleide ouders. Dit betekent dat de SES van kinderen van hoogopgeleide ouders minder lijdt onder scheiding dan de SES van kinderen van laagopgeleide ouders.

Ondanks dat er nauwelijks een verschil zichtbaar is tussen de mate waarin het opleidingsniveau van moeder en vader effect hebben, is het opvallend dat het opleidingsniveau van de vader het grootste effect heeft op het opleidingsniveau van het kind. Dit is opvallend omdat verondersteld kan worden dat door recente ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving het effect van het opleidingsniveau van de moeder en de vader van gelijke invloed zijn op het opleidingsniveau van het kind (Lesthaeghe, 2010). In dit onderzoek is het opleidingsniveau van de moeder en vader gecontroleerd voor elkaar, wat kan verklaren dat de effecten dichtbij elkaar liggen. Voor vervolgonderzoek is het interessant om het opleidingsniveau van de ouders niet voor elkaar te controleren om zo eventuele verschillen te kunnen verklaren.

De SES van kinderen is in dit onderzoek gemeten aan de hand van het opleidingsniveau van het kind. De vraag is of de SES op die manier goed weergegeven kan worden. In de data van de NELLS varieert de leeftijd van 14 tot 50 jaar. Hieronder vallen leeftijdsgroepen die als een opleiding hebben afgerond en een inkomen hebben. Er kan gesteld worden dat het meenemen van inkomen een beter beeld geeft van SES. Van de respondenten in de eerste wave was 26% echter nog bezig met een opleiding. Om een betrouwbare steekproef te creëren is om die reden de SES gemeten aan de hand van het opleidingsniveau. Om een vollediger beeld te geven van de sociaal economische status, kan in vervolgonderzoek het inkomen van de respondent meegenomen worden.

Er is gekeken naar het effect van het opleidingsniveau van de ouders op de effecten van scheiding. Het inkomen van ouders is hierbij niet meegenomen. Zoals Buis (2012) beargumenteert kunnen ouders met een hoger inkomen hun kinderen ondersteunen door

bijvoorbeeld bijles voor ze te regelen. Door in een vervolgonderzoek opleiding en inkomen te combineren, kan een vollediger beeld verkregen worden van het compenserende effect.

Tenslotte, in dit onderzoek is gevonden dat hoger opgeleide ouders beter in staat zijn om de effecten van scheiding af te zwakken. Beredeneerd werd dat hoger opgeleide ouders meer betrokken zijn bij schoolprestaties van kinderen, meer mogelijkheden hebben om ze te ondersteunen en daarom de effecten van scheiding kunnen afzwakken. Dat er een relatie bestaat tussen het opleidingsniveau van ouders en de effecten van scheiding, is in dit onderzoek bewezen. Het is echter nog niet duidelijk wat ervoor zorgt dat deze relatie bestaat. Vervolgonderzoek kan zich richten op identificeren van de onderliggende mechanismen in die relatie.

Literatuurlijst

Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and adult well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 43-58.

Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of marriage and family*, 62(4), 1269-1287.

Amato, P. R., & Hohmann- Marriott, B. (2007). A comparison of high- and low- distress marriages that end in divorce. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 621-638.

Anderson, J. G., & Evans, F. B. (1976). Family socialization and educational achievement in two cultures: Mexican-American and Anglo-American. *Sociometry*, 209-222.

Astone, N. M., & McLanahan, S. S. (1991). Family structure, parental practices and high school completion. *American sociological review*, 309-320.

Bernardi, F., & Radl, J. (2014). Parental separation, social origin, and educational attainment: The long-term consequences of divorce for children. *Demographic Research*, 30, 1653–1680.

Bernardi, F. and D. Boertien (2016). Understanding Heterogeneity in the Effects of Parental Separation on Educational Attainment in Britain: Do Children from Lower Educational Backgrounds Have Less to Lose? *European Sociological Review* 32(6): 807-819.

Bucx, F. (Ed.), (2011). Gezinsrapport 2011. Een portret van het gezinsleven in Nederland. *Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau*.

Buis, M. L. (2012). The composition of family background: The influence of the economic and cultural resources of both parents on the offspring's educational attainment in the Netherlands between 1939 and 1991. *European Sociological Review*, 29(3), 593-602.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017, november). Bevolking: kerncijfers. Geraadpleegd op 27-02-2018, van:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37296NED&D1=3-7&D2=0,10,20,30,40,50,60,1&HDR=G1&STB=T&CHARTTYPE=0&VW=T>

De Graaf, P. M., & Kalmijn, M. (2006). Change and stability in the social determinants of divorce: A comparison of marriage cohorts in the Netherlands. *European sociological review*, 22(5), 561-572.

De Graaf, N. D., De Graaf, P. M., & Kraaykamp, G. (2000). Parental cultural capital and educational attainment in the Netherlands: A refinement of the cultural capital perspective. *Sociology of education*, 92-111.

DiMaggio, P., & Mohr, J. (1985). Cultural capital, educational attainment, and marital selection. *American journal of sociology*, 90(6), 1231-1261.

Featherman, D. L., & Hauser, R. M. (1978). Opportunity and change. In *Studies in Population*. Academic Press. *New York NY United States_1978*

Fischer, T. (2007). Parental divorce and children's socio-economic success: Conditional effects of parental resources prior to divorce, and gender of the child. *Sociology*, 41(3), 475-495.

Fokkema, T., & Liefbroer, A. C. (1999). Brengt werken echtscheiding dichterbij? De invloed van economische onafhankelijkheid op de echtscheidingskans van vrouwen geboren in de periode 1903-1937. *Mens en Maatschappij*, 74(1), 62-81.

Goode, W. J. (1993). World changes in divorce patterns. *Yale University Press*.

Grätz, M. (2015). When growing up without a parent does not hurt: Parental separation and the compensatory effect of social origin. *European Sociological Review*, 31(5), 546-557.

Hoem, J. M. (1997). Educational gradients in divorce risks in Sweden in recent decades. *Population studies*, 51(1), 19-27.

Korupp, S. E., Ganzeboom, H. B., & Van Der Lippe, T. (2002). Do mothers matter? A comparison of models of the influence of mothers' and fathers' educational and occupational status on children's educational attainment. *Quality and Quantity*, 36(1), 17-42.

Jonsson, J. O., & Gähler, M. (1997). Family dissolution, family reconstitution, and children's educational careers: Recent evidence for Sweden. *Demography*, 34(2), 277-293.

Lareau, A. (1987). Social class differences in family-school relationships: The importance of cultural capital. *Sociology of education*, 73-85.

Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the second demographic transition. *Population and development review*, 36(2), 211-251.

McLanahan, S., & Bumpass, L. (1988). Intergenerational consequences of family disruption. *American Journal of Sociology*, 94(1), 130-152.

McLanahan, S., Tach, L., & Schneider, D. (2013). The causal effects of father absence. *Annual review of sociology*, 39, 399-427.

Mandemakers, J. J., & Kalmijn, M. (2014). Do mother's and father's education condition the impact of parental divorce on child well-being?. *Social science research*, 44, 187-199

Martin, M. A. (2012). Family structure and the intergenerational transmission of educational advantage. *Social science research*, 41(1), 33-47.

Thornton, A., & Young- DeMarco, L. (2001). Four decades of trends in attitudes toward family issues in the United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of marriage and family*, 63(4), 1009-1037.

Tolsma, J, Kraaykamp, G, de Graaf, P.M., Kalmijn, M. & Monden, C.W. S. (2014). "The Netherlands Longitudinal Lifecourse Study (NELLS, Panel)". Radboud University Nijmegen, Tilburg University & University of Amsterdam, Netherlands.

Vis, C. en Koelewijn, R. (2018, 23 februari). Twintig jaar co-ouderschap, hoe is dat eigenlijk voor de kinderen?. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op 27 februari 2018, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/02/23/ieder-de-helft-a1593091>

Bijlagen

Bijlage 1 Syntax

* Encoding: UTF-8.

GET

```
FILE='\\Client\C$\Users\annav\Downloads\20141024 nells panel nl (1).sav'.
```

```
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
```

*variabele voor beschrijvende statistieken bekijken.

```
DESCRIPTIVES w1csex w1cage w1fc6 w1fc8 w1fc9.
```

```
FREQUENCIES w1csex w1cage w1fc6 w1fc8 w1fc9.
```

```
FREQUENCIES w1fa23b02 to w1fa23b12 w1fa22b.
```

*Missing values veranderen.

```
MISSING VALUES w1fc6 (3) w1fc8 (30 31) w1fc9 (30 31) w1fa22b (13).
```

*recoden geslacht naar dummie man.

```
FREQUENCIES w1csex.
```

```
RECODE w1csex (1 = 1) (2 = 0) (ELSE = SYSMIS) into geslacht_man.
```

```
VALUE LABELS geslacht_man 0 "vrouw" 1 "man".
```

```
FREQUENCIES geslacht_man.
```

*recode leeftijd.

```
RECODE w1cage (ELSE = COPY) into leeftijd.
```

```
FREQUENCIES leeftijd.
```

```
DESCRIPTIVES leeftijd.
```

```
FREQUENCIES w2cage.
```

```
IF (w2cage > leeftijd) leeftijd = w2cage.
```

```
FREQUENCIES leeftijd.
```

```
DESCRIPTIVES leeftijd.
```

*Dummy scheiding aanpassen naar 0-nee en 1-ja.

```
RECODE w1fc6 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into scheiding.
```

```
FREQUENCIES scheiding.
```

```
DESCRIPTIVES scheiding.
```

*****opleidingsniveau respondent maken*****.

*Dummies opleiding aanpassen naar 0-nee en 1-ja.

```
RECODE w1fa23b02 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into lagereschool.
```

```
RECODE w1fa23b03 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into ibo_vmbokb.
```

```
RECODE w1fa23b04 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into mavo_vmbo.
```

```
RECODE w1fa23b05 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into havo.
```

```
RECODE w1fa23b06 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into vwo.
```

```
RECODE w1fa23b07 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into mbo_kort.
```

```
RECODE w1fa23b08 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into mbo_tussen.
```

```
RECODE w1fa23b09 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into hbo.
```

```
RECODE w1fa23b10 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into wo_b.
```

```
RECODE w1fa23b11 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into wo_m.
```

```
RECODE w1fa23b12 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) into phd.
```

```
FREQUENCIES lagereschool ibo_vmbokb mavo_vmbo havo vwo mbo_kort mbo_tussen hbo  
wo_b wo_m phd.
```

*Opleiding respondent variabele maken.

```
COMPUTE opleiding_respondent = 99.
```

```
IF (lagereschool =1) opleiding_respondent = 1.
```

```
IF (ibo_vmbokb =1) OR (w1fa22b=3) opleiding_respondent = 2.
```

```
IF (mavo_vmbo =1) OR (w1fa22b=4) opleiding_respondent = 3.
```

```
IF (havo =1) OR (w1fa22b=5) opleiding_respondent = 4.
```

```
IF (vwo =1) OR (w1fa22b=6) opleiding_respondent = 5.
```

```
IF (mbo_kort =1) OR (w1fa22b=7) opleiding_respondent = 6.
```

```
IF (mbo_tussen =1) OR (w1fa22b=8) opleiding_respondent = 7.
```

```
IF (hbo =1) OR (w1fa22b=9) opleiding_respondent = 8.  
IF (wo_b =1) OR (w1fa22b=10) opleiding_respondent = 9.  
IF (wo_m =1) OR (w1fa22b=11) opleiding_respondent = 10.  
IF (phd =1) OR (w1fa22b=12) opleiding_respondent = 11.  
EXECUTE.  
FREQUENCIES opleiding_respondent.  
MISSING VALUES opleiding_respondent (99).  
FREQUENCIES opleiding_respondent.
```

*opleidingsniveau van respondent omgepoold naar aantal jaren.

```
RECODE opleiding_respondent (1 = 8) (2 3 = 12) (4 = 13) (5 = 14) (6 7 = 16) (8 = 17) (9 10 =  
18) (11 = 22) (ELSE = SYSMIS) into opleiding_res_jaren.  
VALUE LABELS opleiding_res_jaren 8 "lagere school" 12 "vmbo/mavo" 13 "havo" 14 "vwo"  
16 "mbo" 17 "hbo" 18 "wo" 22 "phd".  
FREQUENCIES opleiding_res_jaren.
```

*Kijken naar het samenvoegen van wave 1 en 2 voor opleiding.

```
FREQUENCIES w2fa22b w2fa102.  
MISSING VALUES w2fa22b (11) w2fa102 (12 to 15).  
COMPUTE totaal_opleiding = 99.  
IF (w2fa102 = 1) totaal_opleiding = 1.  
IF (w2fa102 = 2) OR (w2fa22b = 1) totaal_opleiding = 2.  
IF (w2fa102 = 3) OR (w2fa22b = 2) totaal_opleiding = 3.  
IF (w2fa102 = 4) OR (w2fa22b = 3) totaal_opleiding = 4.  
IF (w2fa102 = 5) OR (w2fa22b = 4) totaal_opleiding = 5.  
IF (w2fa102 = 6) OR (w2fa22b = 5) totaal_opleiding = 6.  
IF (w2fa102 = 7) OR (w2fa22b = 6) totaal_opleiding = 7.  
IF (w2fa102 = 8) OR (w2fa22b = 7) totaal_opleiding = 8.  
IF (w2fa102 = 9) OR (w2fa22b = 8) totaal_opleiding = 9.  
IF (w2fa102 = 10) OR (w2fa22b = 9) totaal_opleiding = 10.  
IF (w2fa102 = 11) OR (w2fa22b = 10) totaal_opleiding = 11.  
EXECUTE.
```

```

FREQUENCIES totaal_opleiding.
MISSING VALUES totaal_opleiding(99).
FREQUENCIES totaal_opleiding.
RECODE totaal_opleiding (ELSE=COPY) INTO opleiding_w2.
FREQUENCIES opleiding_w2.
RECODE opleiding_w2 (1 = 8) (2 3 = 12) (4 = 13) (5 = 14) (6 7 = 16) (8 = 17) (9 10 = 18) (11 =
22) (ELSE = SYSMIS) into opleiding_w2_jaren.
VALUE LABELS opleiding_w2_jaren 8 "lagere school" 12 "vmbo/mavo" 13 "havo" 14 "vwo"
16 "mbo" 17 "hbo" 18 "wo" 22 "phd".
FREQUENCIES opleiding_w2_jaren.
*Samenvoegen info opleidings respondent wave 1 en wave 2.
IF (opleiding_w2_jaren > opleiding_res_jaren) opleiding_res_jaren = opleiding_w2_jaren.
FREQUENCIES opleiding_res_jaren.

```

*****opleidingsniveau ouders maken*****.

*Opleidingsniveau moeder en vader in jaren.

```

FREQUENCIES w1fc8 w1fc9.
RECODE w1fc8 (1 = 4) (2 = 8) (3 4 = 12) (6 = 13) (5 = 16) (7 = 17) (8 = 18) (ELSE = SYSMIS)
into opleiding_moe_jaren.
FREQUENCIES opleiding_moe_jaren.
RECODE w1fc9 (1 = 4) (2 = 8) (3 4 = 12) (6 = 13) (5 = 16) (7 = 17) (8 = 18) (ELSE = SYSMIS)
into opleiding_vad_jaren.
FREQUENCIES opleiding_vad_jaren.

```

*Opleidingsniveau ouders.

```

COMPUTE opleiding_ouders = (opleiding_moe_jaren + opleiding_vad_jaren).
FREQUENCIES opleiding_ouders.

```

*kijken welke controlevariabele we willen.

```

FREQUENCIES w1cethnic.

```

RECODE w1cethnic (1 2 = 1) (3 4 = 2) (5 6 = 3) (7 8 = 4) (9 = 5) (ELSE = SYSMIS) into
eticiteit.

FREQUENCIES etniciteit.

VALUE LABELS etniciteit 1 "marokkaans" 2 "turks" 3 "nietwesters" 4 "westers" 5
"nederlands".

COMPUTE marokkaans = (eticiteit = 1).

COMPUTE turks = (eticiteit = 2).

COMPUTE nietwesters = (eticiteit = 3).

COMPUTE westers = (eticiteit = 4).

COMPUTE nederlands = (eticiteit = 5).

FREQUENCIES marokkaans turks nietwesters westers nederlands.

FREQUENCIES opleiding_res_jaren geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren
opleiding_vad_jaren marokkaans turks nietwesters westers nederlands.

*N gelijk krijgen bij alle variabelen die wij willen gebruiken voor de analyses.

COMPUTE nomiss = nmiss(opleiding_res_jaren, geslacht_man, leeftijd, scheiding,
opleiding_moe_jaren, opleiding_vad_jaren, marokkaans, turks, nietwesters, westers, nederlands)
= 0.

FREQUENCIES nomiss.

FILTER BY nomiss.

TEMPORARY.

SELECT IF (scheiding=0).

DESCRIPTIVES opleiding_res_jaren geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren
opleiding_vad_jaren marokkaans turks nietwesters westers nederlands.

FREQUENCIES opleiding_res_jaren geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren
opleiding_vad_jaren marokkaans turks nietwesters westers nederlands.

FILTER OFF.

*****Beschrijvende

analyses.*****

*Regressie opleidingsniveau ouders op opleidingsniveau kind.

FILTER BY nomiss.

T-TEST PAIRS=opleiding_moe_jaren WITH opleiding_vad_jaren (PAIRED)

/CRITERIA=CI(.9500)

/MISSING=ANALYSIS.

REGRESSION

/VARIABLES opleiding_res_jaren opleiding_moe_jaren

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT opleiding_res_jaren

/METHOD=ENTER opleiding_moe_jaren.

REGRESSION

/VARIABLES opleiding_res_jaren opleiding_vad_jaren

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT opleiding_res_jaren

/METHOD=ENTER opleiding_vad_jaren.

REGRESSION

/VARIABLES opleiding_res_jaren scheiding

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

```
/DEPENDENT opleiding_res_jaren  
/METHOD=ENTER scheiding.
```

```
T-TEST GROUPS scheiding (0 1)  
/VARIABLE opleiding_moe_jaren.
```

```
T-TEST GROUPS scheiding (0 1)  
/VARIABLE opleiding_vad_jaren.
```

```
T-TEST GROUPS scheiding (0 1)  
/VARIABLE opleiding_res_jaren.
```

CROSSTABS

```
/TABLES=etniciteit BY scheiding  
/FORMAT=AVALUE TABLES  
/STATISTICS=CHISQ CC PHI LAMBDA UC  
/CELLS=COUNT EXPECTED ROW COLUMN TOTAL  
/COUNT ROUND CELL.
```

CROSSTABS

```
/TABLES=opleiding_moe_jaren BY opleiding_vad_jaren  
/FORMAT=AVALUE TABLES  
/STATISTICS=CHISQ CC PHI LAMBDA UC  
/CELLS=COUNT EXPECTED ROW COLUMN TOTAL  
/COUNT ROUND CELL.
```

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=scheiding opleiding_moe_jaren  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE.
```

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=scheiding_opleiding_vad_jaren  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE.
```

Filter Off.

```
*****analyses*****  
*****  
*****
```

**regressie met opleiding ouders als 1 variabele. **.

```
COMPUTE scheiding_opleidingniveauouders = scheiding*opleiding_ouders.
```

REGRESSION

```
/VARIABLES opleiding_res_jaren geslacht_man leeftijd scheiding_opleiding_ouders etniciteit  
scheiding_opleidingouders  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT opleiding_res_jaren  
/METHOD=ENTER geslacht_man leeftijd scheiding_opleiding_ouders etniciteit  
/METHOD=ENTER scheiding_opleidingouders.
```

*ivm hoge multicolineariteit een correlatie tussen opleidingsniveau van moeder en vader bekijken.

CROSSTABS

```
/TABLES=opleiding_moe_jaren BY opleiding_vad_jaren  
/FORMAT=AVALUE TABLES  
/STATISTICS=CHISQ CC PHI LAMBDA UC CORR GAMMA D BTAU CTAU  
/CELLS=COUNT  
/COUNT ROUND CELL.
```


CORRELATIONS

```
/VARIABLES=opleiding_moe_jaren opleiding_vad_jaren  
/PRINT=TWOTAIL NOSIG  
/MISSING=PAIRWISE.
```

*****regressieanalyse met moeder en vader los ivm hoge multicolineariteit*****.

*Interactievariabele maken om moderatie-effect te kunnen meten.

```
COMPUTE scheiding_opleidingniveaumoeder = scheiding*opleiding_moe_jaren.
```

```
COMPUTE scheiding_opleidingniveavader = scheiding*opleiding_vad_jaren.
```

regressieanalyses.

REGRESSION

```
/VARIABLES opleiding_res_jaren geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren  
opleiding_vad_jaren marokkaans turks nietwesters westers scheiding_opleidingniveaumoeder  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT opleiding_res_jaren  
/METHOD=ENTER geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren opleiding_vad_jaren  
marokkaans turks nietwesters westers  
/METHOD=ENTER scheiding_opleidingniveaumoeder.
```

REGRESSION

```
/VARIABLES opleiding_res_jaren geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren  
opleiding_vad_jaren marokkaans turks nietwesters westers scheiding_opleidingniveavader  
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN
```

```
/DEPENDENT opleiding_res_jaren
/METHOD=ENTER geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_moe_jaren opleiding_vad_jaren
marokkaans turks nietwesters westers
/METHOD=ENTER scheiding_opleidingniveauvader.
```

```
*****
*****
*****.
*****
*****
*****.
*****
```

```
*****evt variabele voor hoog VS laag opgeleide*****.
```

```
RECODE opleiding_moe_jaren (4 8 12 13 = 0) (16 17 18 = 1) (ELSE=SYSMIS) into
hoog_opgeleid_moeder.
RECODE opleiding_vad_jaren (4 8 12 13 = 0) (16 17 18 = 1) (ELSE=SYSMIS) into
hoog_opgeleid_vader.
FREQUENCIES hoog_opgeleid_moeder hoog_opgeleid_vader.
```

```
RECODE opleiding_moe_jaren (4 8 12 13 = 1) (16 17 18 = 0) (ELSE=SYSMIS) into
laag_opgeleid_moeder.
RECODE opleiding_vad_jaren (4 8 12 13 = 1) (16 17 18 = 0) (ELSE=SYSMIS) into
laag_opgeleid_vader.
FREQUENCIES laag_opgeleid_moeder laag_opgeleid_vader.
```

```
COMPUTE scheiding_hoogopgeleidmoeder = scheiding*hoog_opgeleid_moeder.
COMPUTE scheiding_hoogopgeleidvader = scheiding*hoog_opgeleid_vader.
COMPUTE scheiding_laagopgeleidmoeder = scheiding*laag_opgeleid_moeder.
COMPUTE scheiding_laagopgeleidvader = scheiding*laag_opgeleid_vader.
```

***** regressie met Z-scores*****.

DATASET ACTIVATE DataSet1.

DESCRIPTIVES VARIABLES=geslacht_man leeftijd scheiding opleiding_res_jaren
opleiding_moe_jaren

opleiding_vad_jaren etniciteit marokkaans turks nietwesters westers nederlands

/SAVE

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

FREQUENCIES Zopleiding_res_jaren Zgeslacht_man Zleeftijd Zscheiding
Zopleiding_moe_jaren Zopleiding_vad_jaren Zmarokkaans Zturks Znietwesters Zwesters.

REGRESSION

/VARIABLES Zopleiding_res_jaren Zgeslacht_man Zleeftijd Zscheiding
Zopleiding_moe_jaren Zopleiding_vad_jaren Zmarokkaans Zturks Znietwesters Zwesters
Zscheiding_opleidingniveaumoeder

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Zopleiding_res_jaren

/METHOD=ENTER Zgeslacht_man Zleeftijd Zscheiding Zopleiding_moe_jaren
Zopleiding_vad_jaren Zmarokkaans Zturks Znietwesters Zwesters

/METHOD=ENTER Zscheiding_opleidingniveaumoeder.

REGRESSION

/VARIABLES Zopleiding_res_jaren Zgeslacht_man Zleeftijd Zscheiding
Zopleiding_moe_jaren Zopleiding_vad_jaren Zmarokkaans Zturks Znietwesters Zwesters
Zscheiding_opleidingniveauvader

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Zopleiding_res_jaren
/METHOD=ENTER Zgeslacht_man Zleeftijd Zscheiding Zopleiding_moe_jaren
Zopleiding_vad_jaren Zmarokkaans Zturks Znietwesters Zwesters
/METHOD=ENTER Zscheiding_opleidingniveauvader.

Bijlage 2 Figuren interactie

Moeder

$$\hat{Y} (\text{SES kind\_moeder}) = 13.365 - .125*(\text{geslacht}) - .011*(\text{leeftijd}) - .107*(\text{Marokkaans}) - .598*(\text{Turks}) - .343*(\text{Niet westers}) + .194*(\text{westers}) + .552*\text{scheiding} + .118*\text{opleiding\_moeder} + .114*\text{opleiding\_vader} - .064 * \text{scheiding} * \text{opleiding\_moeder}$$

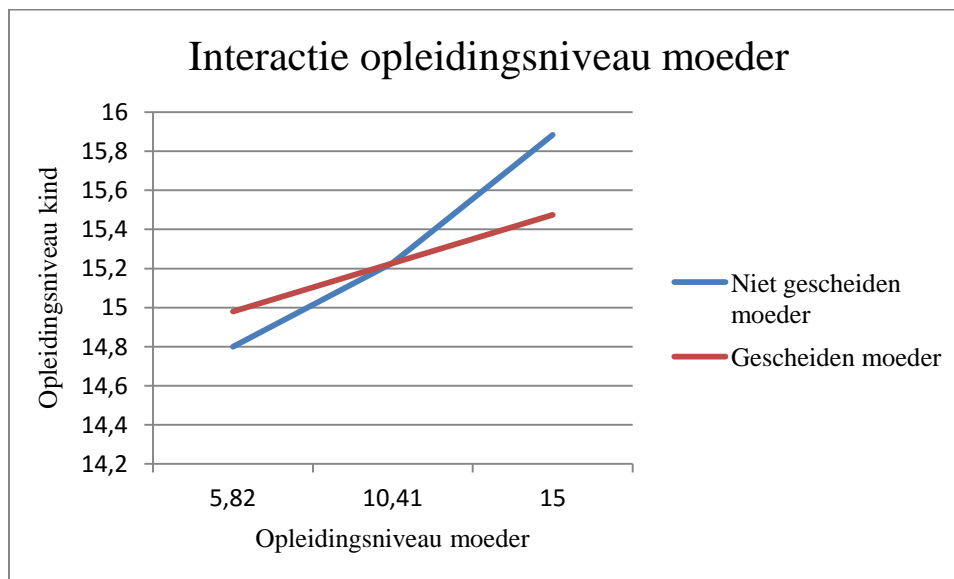
➔ Voor de controle variabele en opleidingsniveau vader nemen we het gemiddelde

$$\hat{Y} (\text{SES kind\_moeder}) = 13.365 - (.125*.47) - (.011*33.60) - (.107*.19) - (.598*.21) - (.343*.03) + (.194*.04) + .552*\text{scheiding} + .118*\text{opleiding\_moeder} + (.114*11.62) - .064 * \text{scheiding} * \text{opleiding\_moeder}$$

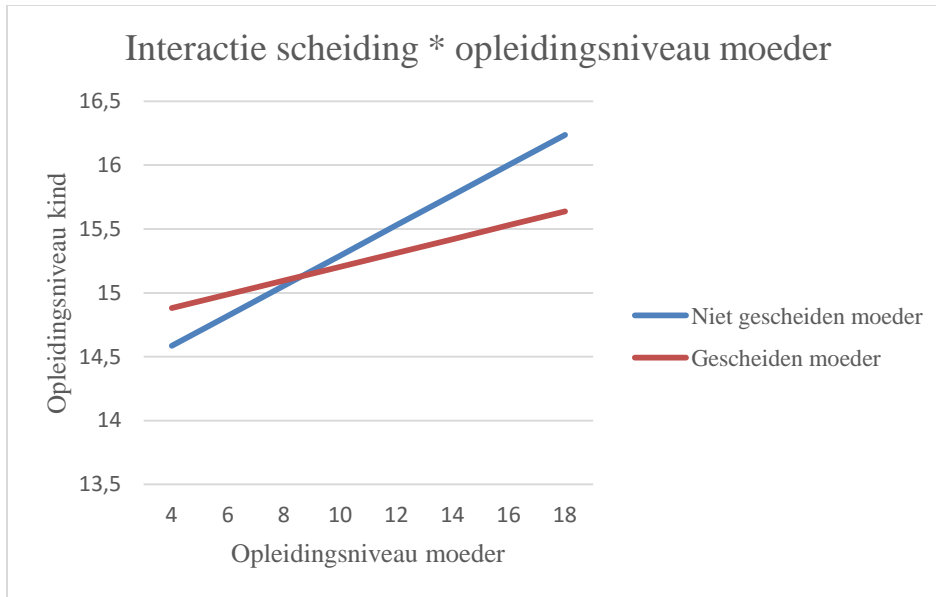
$$\hat{Y} (\text{SES kind\_moeder}) = 14.11289 + .552*\text{scheiding} + .118*\text{opleiding\_moeder} - .064 * \text{scheiding} * \text{opleiding\_moeder}$$

Scheiding	Opleidingsnivea umoeder	$\hat{Y}$ (SES kind_moeder)
0	5.82	14,79965
0	10.41	15,22838
0	15	15,88289
1	5.82	14,97917
1	10.41	15,22703
1	15	15,47489
Optie 2 (reële waarden)		
0	4	14,58489
0	6	14,82089
0	8	15,05689
0	10	15,29289
0	12	15,52889
0	14	15,76489

0	16	16,00089
0	18	16,23689
1	4	14,88089
1	6	14,98889
1	8	15,09689
1	10	15,20489
1	12	15,31289
1	14	15,42089
1	16	15,52889
1	18	15,63689

Optie 2

Vader

$$\hat{Y} (\text{SES kind\_vader}) = 13.348 - .129*(\text{geslacht}) - .011*(\text{leeftijd}) - .111*(\text{Marokkaans}) - .602*(\text{Turks}) - .337*(\text{Niet westers}) + .193*(\text{westers}) + .683*\text{scheiding} + .106*\text{opleiding\_moeder} + .125*\text{opleiding\_vader} - .070 * \text{scheiding} * \text{opleiding\_vader}$$

→ Voor de controle variabele en opleidingsniveau moeder nemen we het gemiddelde

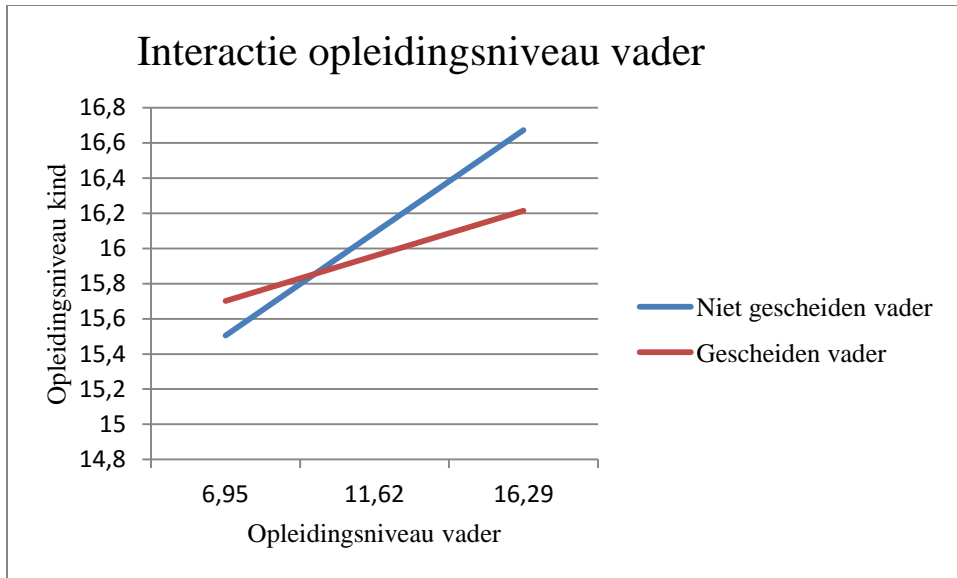
$$\hat{Y} (\text{SES kind\_vader}) = 13.348 - (.129*.47) - (.011*33.60) - (.111*.19) - (.602*.21) - (.337*.03) + (.193*.04) + .683*\text{scheiding} + (.106*10.41) + .125*\text{opleiding\_vader} - .070 * \text{scheiding} * \text{opleiding\_vader}$$

$$\hat{Y} (\text{SES kind\_vader}) = 14.63561 + .683*\text{scheiding} + .125*\text{opleiding\_vader} - .070 * \text{scheiding} * \text{opleiding\_vader}$$

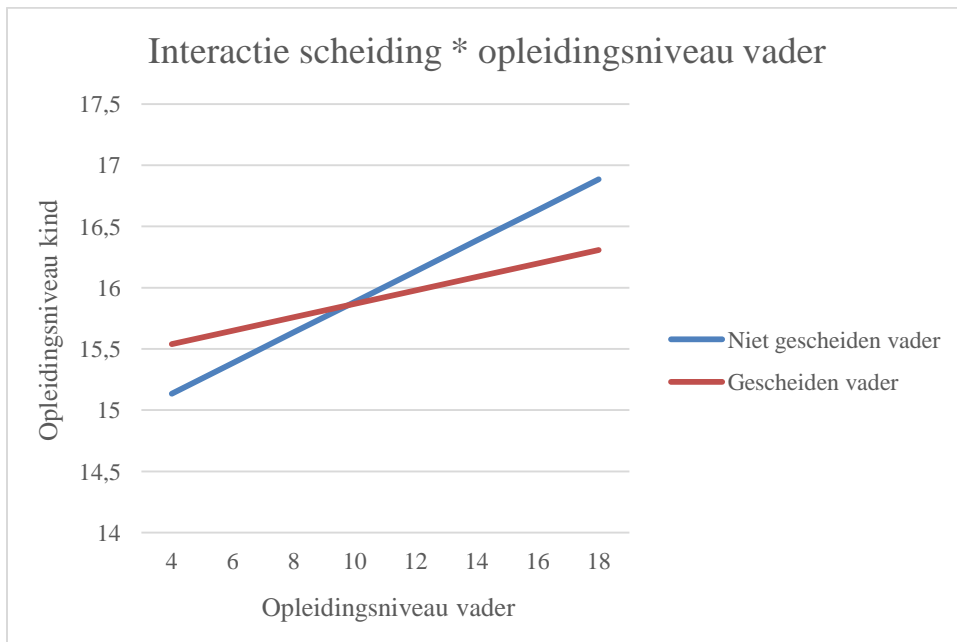
Scheiding	Opleidingsniveau vader	$\hat{Y}$ (SES kind_vader)
0	6.95	15,50436
0	11.62	16,08811
0	16.29	16,67186

1	6.95	15,70086
1	11.62	15,95771
1	16.29	16,21456
Optie 2 (Reële waarden)		
0	4	15,13561
0	6	15,38561
0	8	15,63561
0	10	15,88561
0	12	16,13561
0	14	16,38561
0	16	16,63561
0	18	16,88561
1	4	15,53861
1	6	15,64861
1	8	15,75861
1	10	15,86861
1	12	15,97861
1	14	16,08861
1	16	16,19861
1	18	16,30861

Optie 2

Bijlage 3 Logboek

Tessa van Asten (5714257) & Vera van Beers (5641519)

Wanneer	Wat	Wie	Hoe lang
15-02-2018	Literatuur verzamelen.	Tessa	2 uur
15-02-2018	Literatuur verzamelen.	Vera	2 uur
16-02-2018	Literatuur verzamelen.	Vera	1 uur
17-02-2018	Literatuur verzamelen en samenvatten. Begin gemaakt met de probleemstelling.	Vera	3 uur
20-02-2018	Literatuur verzamelen, onder elkaar zetten en samenvatten.	Tessa	4 uur
20-02-2018	Literatuur bespreken, inleiding, maatschappelijke relevantie, wetenschappelijke relevantie en probleemstelling schrijven. Literatuurlijst opstellen & logboek maken.	gezamenlijk	4 uur
26-02-2018	Literatuur voor de theorie uitgezocht en samengevat.	Vera	2 uur
27-02-2018	Feedback op de	Tessa	3 uur

	<p>introdactie verwerken, theorieën artikelen samenvatten en begin maken aan de theoretische outline.</p>		
27-02-2018	<p>Overzichtelijke outline introdactie en theorie maken. Theoretisch kader verder uitwerken</p>	gezaelijk	3 uur
27-02-2018	teambuilding.	gezaelijk	30 minuten
28-02-2018	<p>Tweede demografische transitie uitwerken en intergenerationele transitie beschrijven.</p>	Tessa	3 uur
28-02-2018	<p>Finishing touch inleiding.</p>	Vera	1,5 uur
13-03-2018	<p>Literatuur gezocht voor de theorie (vooral gelezen).</p>	Vera	2 uur
15-03-2018	<p>Literatuur gezocht voor de theorie (vooral gelezen).</p>	Vera	2 uur
15-03-2018	<p>Literatuur gezocht voor verschil scheidings kansen hoger en lager opgeleiden en verschil van effect van scheiden.</p>	Tessa	3 uur

16-03-2018	Samen gezeten en de punten waar we tegenaan liepen besproken.	Gezamenlijk	1 uur
19-03-2018	Theorie geschreven over kansen op scheiden en verschil effecten scheiden hoger en lager opgeleiden.	Tessa	3 uur
20-03-2018	Literatuur doorgenomen en begin gemaakt aan intergenerationele transmissie.	Vera	2 uur
20-03-2018	Bespreken theorie & plan van aanpak opgesteld.	gezamenlijk	1,5 uur
22-03-2018	Theorie geschreven voor intergenerationele transmissie.	Vera	2 uur
22-03-2018	Teambuilding	gezamenlijk	2 uur
25-03-2018	Literatuur gezocht en theorie geschreven voor intergenerationele transmissie en SES kind.	Vera	5 uur
27-03-2018	Theorie.	Tessa	1,5 uur
27-03-2018	Nakijken en bijwerken literatuur.	Gezamenlijk	2,5 uur

03-04-2018	Feedback op theoretisch kader verwerkt en aanvullende literatuur gezocht.	Vera	1 uur
04-04-2018	Mechanismen voor de kans op scheiding gezocht in de literatuur en begonnen met het herschrijven van kans op scheiding.	Vera	3 uur
05-04-2018	Mechanismen voor het effect van scheiden op het opleidingsniveau van het kind.	Tessa	4 uur
10-04-2018	Pijl 3 verder uitgewerkt.	Vera	2 uur
11-04-2018	Laatste pijl van de theorie uitwerken.	Tessa	2,5 uur
11-04-2018	Afmaken theoretisch kader.	gezamenlijk	1,5 uur
13-04-2018	Codeboeken en vragenlijsten van datasets bekeken.	Vera	2 uur
15-04-2018	Outline methode, begin databeschrijving.	Tessa	2 uur
16-04-2018	beschrijven van dataverzameling en dataset.	Gezamenlijk	4 uur
18-04-2018	Beschrijving	Gezamenlijk	5 uur

	dataverzameling en dataset, selecties en operationalisering en beschrijvende statistieken. Eerste analyses in SPSS.		
20-04-2018	Afronden methode.	Gezamenlijk	3 uur
25-04-2018	Feedback methode verwerken en analyses spss.	Gezamenlijk	3 uur
30-04-2018	Computer Practicum, verder met analyses spss.	Gezamenlijk	2 uur
01-05-2018	Analyses spss.	Gezamenlijk	4 uur
04-05-2018	Analyses spss, begin gemaakt aan het resultatenhoofdstuk.	Gezamenlijk	5 uur
07-05-2018	Analyses spss en begin aan het herschrijven gemaakt.	Gezamenlijk	4 uur
08-05-2018	Herschrijven inleiding en theorie.	Gezamenlijk	4 uur
14-05-2018	Afronden herschrijven inleiding en theorie en herschrijven van methode en resultaten.	Gezamenlijk	3 uur
24-05-2018	Feedback resultaten verwerken.	Gezamenlijk	3 uur

25-05-2018	Feedback resultaten verwerken en opzet voor poster.	Gezamenlijk	2 uur
25-05-2018	Begin gemaakt aan conclusie.	Tessa	2 uur
25-05-2018	Begonnen met conclusie.	Vera	2 uur
28-05-2018	Conclusie en discussie.	Tessa	3 uur
28-05-2018	Conclusie en discussie.	Vera	3 uur
29-05-2018	Aanpassen inleiding en theorie, verder met opzet poster.	Gezamenlijk	2 uur
29-05-2018	Conclusie en discussie.	Tessa	2 uur
29-05-2018	Conclusie en discussie.	Vera	2 uur
30-05-2018	Poster geperfectioneerd.	Gezamenlijk	3 uur
06-06-2018	Feedback van derden verwerkt.	Gezamenlijk	6 uur
08-06-2018	Feedback van derden verwerkt.	Gezamenlijk	2 uur
08-06-2018	Conclusie en discussie.	Tessa	1,5 uur
08-06-2018	Conclusie en discussie.	Vera	1,5 uur
11-06-2018	Feedback van derden verwerkt. Scriptie klaar gemaakt om in te leveren.	Gezamenlijk	8 uur

